

Стоянова Тетяна Анатоліївна,

*кандидат юридичних наук., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного Університету «Одеська юридична академія»*

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ ТА В ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

Статистичні дані за період карантинних обмежень, викликаних Covid - 19 невтішні – випадки домашнього насильства зросли приблизно на 30 % у країнах всього світу [1, с.113].

Стосовно практичного застосування заходів захисту від домашнього насильства, то в Україні за останні роки, створений на законодавчому рівні та запроваджений дієвий механізм такого захисту. Але, домашнє насильство – є комплексним, багатоаспектним суспільним явищем, де захист займає лише одне з важливих місць та не вичерпує таке явище. До захисту від домашнього насильства, відповідно до Стамбульської конвенції додається не менш вагомі заходи ніж захист, а саме протидія. Слід зазначити, що з боку законодавця, суспільних організацій більше приділяється увага саме захисту від домашнього насильства, зокрема, встановлення обмежувального припису, що є одним із заходів захисту, але застосування такого чинника має свої перешкоди. Не всі такі чинники мають коріння суто в полі законодавчого регулювання (існуючих колізій в праві, не діючих норм), або ж у відсутності дієвого правоохоронюваного механізму. Але, в першу чергу слід дослідити чинники-перешкоди, що існують в судовій практиці України та Європейського суду з прав людини.

Як свідчить судова національна практика, зокрема спираючись на Постанову Верховного Суду України від 28 квітня 2020 року у справі №754/11171/19 (далі – Постанова), суди приймаючи рішення про видачу обмежувального припису керуються вже вкрай очевидними ознаками вчинення насилля, й в першу чергу орієнтуються на існування

попереднього звернення до органів Національної поліції щодо вчинення насильницьких дій фізичного, сексуального, а потім вже психологічного насилля. Зокрема, в Постанові зазначається: «суди, приймаючи рішення про видачу обмежувального припису, для забезпечення дієвого та ефективного захисту, керувалися тим, що існує високий рівень вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення щодо постраждалої особи, такі ризики є реальними» [2].

З цього положення, та аналізуючи іншу судову практику національних судів, можна зробити висновок, що застосування обмежувального припису, ускладнюється двома чинниками: 1) видача обмежувального припису судом, тільки після неодноразового попереднього звертання до правоохоронних органів, 2) використання постраждалою особою такого інституту, як інструменту помсти чи з метою вирішити майновий спір між нею та кривдником [3, с. 110 – 117].

Звертаючись до практики Європейського суду з прав людини слід навести приклад останнього його рішення «Левчук проти України» (заява №17496/19), що було ухвалено в вересні 2020 й стало першим рішенням проти України щодо домашнього насильства [4]. В даній справі ЄСПЛ дійшов висновку, що Україною порушено позитивні зобов'язання захисту прав людини на повагу до приватного життя, зокрема ст. 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, що гарантує право на повагу до приватного та сімейного життя [5]. *ЄСПЛ, в своєму рішенні це зазначив, посилаючись на рішення «Volodina v. Russia», заява № 41261/17 від 9 липня 2019 р., де суд спирався на універсально застосовні стандарти в сфері протидії насильству щодо жінок, зокрема, Конвенцію про ліквідацію дискримінації щодо жінок (CEDAW) 1979 р., звіти Спеціальних доповідачів ООН, Рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи від 30 квітня 2002*

року «Про захист жінок від насильства» та безпосередньо на Стамбульську Конвенцію.

З одного боку, таке рішення є показовим для України, як визнання на рівні ЄСПЛ не виконання національними судами зобов'язань щодо забезпечення прав людини, зокрема права на повагу приватного та сімейного життя, та прав жінок на захист від домашнього насилля, а, також, захист від домашнього насилля, також, ним акцентується увага на існуванні блоку законодавчих актів щодо протидії домашньому насиллю та насиллю проти жінок, з іншого ж боку, проаналізувавши історію справи, можна прийти до того ж самого висновку, що й після аналізу національної судової практики, зокрема, що постраждала-заявниця перш ніж звернутися до суду, неодноразово зверталася до численних правоохоронних органів з приводу насильницьких дій, але, навіть при наявності численних доказів застосування позасудових спроб заявниці захистити себе та своїх дітей від кривдника, в національних судах не вдалось [3, с. 110-117].

Список використаної літератури:

1. Tatiana Stoyanova, Grygorii Tripulskyi, Liudmila Ostrovska Pandemic of home violence // Jus humani law journal. – Vol 9. - №2. – 2020. (Web of Science Core Collection). <http://iushumani.org/index.php/iushumani/article/view/246> - p.115-136.

2. Постанова Верховного Суду (Касаційний цивільний суд) від 28.04.2020 № у справі 754/11171/19 // Режим доступу : Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : https://verdictum.ligazakon.net/document/89034240?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress05&_ga=2.86953758.760018352.1624900910-1824888847.1537916886.

3. Стоянова Т.А., Островська Л.А. Перешкоди в застосуванні обмежувального припису, як засобу протидії домашньому насильству : національна судова практика та практика європейського суду з прав людини // «Juris Europensis Scentia». – 2021. – №4. – С.110-117.

4. «Levchuk v. Ukraine» (Application no№17496/19) [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-203931%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-203931%22]}).

5. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: Закон України № 475/97-ВР від 17.07.1997 Режим доступу : Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.